

УДК 165.39

Потіщук О. О.,
кандидат філософських наук, доцент, Національний
технічний університет України «Київський
політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
(Україна, Київ), potya@ukr.net

ЕТНОМЕТОДОЛОГІЯ ЯК НАПРЯМ СОЦІАЛЬНОЇ ІСТОРІЇ НАУКИ

Розглядається поняття «етнометодології» як напрямку соціальної історії науки. Актуальність напрямку «етнометодології» викликана змінами у соціальній реконструкції науки. Проаналізовано ідеї, принципи та положення «етнометодології», в яких описано, що проблемне коло соціальної науки, на кінець XX ст., отримало нову інтерпретацію в ході трансформації. Об'єктом дослідження стали практичні дії, діяльність, комунікація, опис ціннісних орієнтирів діяльності, яку здійснювали індивіди в суспільстві. Завдання даного напрямку полягає в побудові соціокультурного дослідження на опір досліднику і досліджуваного об'єкту. Спостерігач, в свою чергу, утворює одне ціле з об'єктом і включений в контекст опису, повсякденного спілкування і мови. Ці дослідження стосуються окремих ситуацій, комунікативних практик, раціональних аналізів ситуацій.

Ключові слова: історія науки, соціальна історія науки, етнографія науки, антропологія, соціальна антропологія, етнометодологія.

Особливістю філософського аналізу сучасної науки є зміна напрямів досліджень та посилення соціально-гуманітарного підходу. Відбуваються зміни в науковому середовищі, на що вплинули ряд чинників, таких як соціологічні, соціально-психологічні, когнітивні, комунікаційні тощо. Саме під впливом даних чинників змінюються уявлення про основні ідеї, поняття та напрями сучасної науки. Соціальність науки виступає на перший план, а індивід та його діяльність стають основними дослідницькими питаннями. Значний внесок в ці дослідження зробили такі сучасні автори, як Е. Агацци, Т. Білоус, П. Гайденко, В. Лекторський, О. Огурцов, Л. Шашкова та інші, праці яких лягли в основу дослідження.

Соціальна історія науки наприкінці XX ст. змінила свої орієнтири в дослідженнях та намітили нові напрями дослідження. Слід зазначити, що ними стали антропологічні дослідження або «етнометодологія». Інакше кажучи, почала відбуватися трансформація дослідницьких напрямів соціальної історії науки, що і актуалізувало проблематику дослідження такого напрямку соціальної історії науки як «етнометодологія». Водночас чітко формулюється розуміння того, що цей напрям допоможе ширше досліджувати явища, оскільки основним моментом даного напрямку є те, що неможливо досліджувати явища не звертаючи увагу на їх контекст. Вагомий внесок у дослідження «етнометодології науки» зробили такі дослідники, як Д. Бенсон, С. Вулгар, Г. Гарфінкель, Е. Гуссерль, І. Давидова, Н. Деміна, Дж. Джефферсон, Л. Іонін, К. Кнорр-Цетін, Б. Латур, О. Огурцов, Х. Сакс, Н. Смелзер, Р. Уотсон, П. Філмер, А. Шюц та інші.

Метою статті є розкриття основних ідей та специфіки впливу напрямку «етнометодології» на розвиток соціальної історії науки та соціології знання.

О. Огурцов вважає, що «соціальна реконструкція історико-наукових досягнень звернулася до ряду нових методів і методик, перш за все соціологічних, психологічних і соціально-психологічних, що не застосовувалися раніше в історії науки. Крім того, слід підкреслити, що в різних напрямках соціальної

історії науки акцент робиться на специфічних методах... етнографії, культурної і соціальної антропології в історичній антропології науки і в етнографії науки. Кожний з цих напрямів висуває як ядро методологічної програми специфічні методи...» [5, с. 145]. Таким чином, ці зрушення дали змогу висунути на перший план нову проблематику. На ці зміни вплинули різноманітні чинники, а саме соціокультурні, психологічні, когнітивні, комунікаційні тощо.

Однак, серед основних напрямів соціальної історії науки, слід зупинитися на етнографії науки або «етнометодології». Поняття «етнометодологія» вперше було введено Г. Гарфінкелем для позначення досліджень організації повсякденного життя. Основним завданням напрямку було дослідження соціальної дії індивіда.

Цей напрям виникає наприкінці XX ст., його основою виступає неможливість розуміння характеру будь-яких понять незалежно від контексту їх вираження. Так наприклад, вивчення «життєдіяльності племені вчених» методами етнографії описано в праці Б. Латура та С. Вулгара «Лабораторне життя: соціальне конструювання наукових фактів». Дослідники підкреслюють, що життя дослідницької лабораторії аналізується за допомогою методу включеного спостереження. Вся сукупність тверджень, зафіксованих дослідником або самими вченими, класифікується на 5 типів – від довірливих допущень до тверджень, що приймаються всіма членами лабораторії як щось зрозуміле й оцінюється як реальний факт; факт трактується як результат досягнення консенсусу в групі, а також щось сконструйоване в ході дослідження. Лабораторне життя, на думку Б. Латура та С. Вулгара, виявляється тим мікрокосмом, в якому діяльність вченого знаходить сенс і соціальну спрямованість. Отже, для того щоб побудувати всеохоплюючий аналіз, потрібно мати альтернативні уявлення. Єдиним методом, який являється допоміжним для етнографії, є польове дослідження. Цей термін широко використовується в науковій методології. Отже, польове дослідження – це термін, що позначає первинний збір інформації дослідником, що відноситься до проблеми, яка постає перед ученими або науковцями.

Основне методологічне посилання «етнометодології» полягає в тому, що неможливо зрозуміти характер будь-яких явищ незалежно від контексту їх виразу. «Етнографія науки», на думку, К. Кнорр-Цетіні, є реалізацією конструктивістської програми вивчення науки, що підкреслює роль процедур конструювання і об'єктів знання, його форми, змісту, методів і операцій. Отже, для пояснення явища в розумінні учасників комунікації необхідно було вивчити організацію контекстів, в яких вони знаходились.

Слід зауважити, що «етнометодологія» – це напрям, що прагне перетворити методи культурної чи соціальної антропології (етнографії) в загальний метод всіх гуманітарних і соціальних наук» [5, с. 82]. Отже, її предмет полягає в не рефлексивних механізмах соціальної комунікації між людьми, а комунікація, в свою чергу, зводиться до повсякденної мови. Суть цього напрямку полягає в побудові соціокультурного дослідження на опір досліднику і досліджуваного об'єкту, опису мови, тобто метамови та об'єктивної мови. Спостерігач, в свою чергу, утворює одне ціле з

об'єктом і включений в контекст опису, повсякденного спілкування і мови.

Першою ідеєю, яка отримала нову інтерпретацію у зв'язку зі зміною напрямку дослідження на «етнометодологію», стала проблема науки та влади. Не останню роль в цьому відіграли ідеї М. Фуко, який з одного боку, протиставляв «технічне», «позитивне» розуміння влади «юридичному» і «негативному», а з іншого боку, розділив дві форми влади – на ту, що пов'язана з державою і її соціальними інституціями, і ту, що представлена мережею владних відносин і пронизує все суспільство і всі його «сегменти», в тому числі науку. Мережа владних відносин незалежна від влади держави. Для М. Фуко, «знання сплетене з владою, воно лише тонка маска, накинута на структури панування» [9]. Інакше кажучи, наука та влада – пов'язані між собою. Влада, в свою чергу, почала розумітися як феномен і як універсальна соціальна матриця пізнання, суб'єкту пізнання та дослідницької групи.

Наступною ідеєю, яка є актуальною в наш час, є проблема наукового дискурсу, яка, на думку О. Огурцова, починається з робіт постмодерністів. Головна увага приділена проблемі дискурсивних практик, дискурсу в цілому, що властиві культурі будь-якого проміжку часу. Поняття дискурсу отримує ширшу інтерпретацію, М. Фуко в «Археології знання» говорить навіть про «дискурсні формації», які включають об'єкти, різні по модальності вислову, стратегії, певний набір правил, і про безліч дискурсивних практик [8]. Таким чином, дискурс виступає в ролі діяльності, що тематично може утворювати об'єкти, а головні завдання соціальної історії науки стосуються визначення функціональних співвідношень між дискурсивними практиками. Так, наприклад, М. Фуко, зазначає, що дискурс пронизаний волею до істини, – сама ця воля безперервно стає глибшою, та починає заслуговувати все більшої уваги. Істинний дискурс, який обов'язковістю своєї форми позбавлений від бажання і звільнений від влади, не може розпізнати волю до істини, яка його пронизує; а воля до істини, в свою чергу, – та, яка давно вже нам себе нав'язала, – така, що істина, яку вона воліє, не може цю волю не затуляти [9, с. 57–58].

Не останнє місце займає поняття консенсусу та трактування істини, що може досягатися або бути відсутнім у дослідницькій групі. Розгляд та вирішення даної проблеми може викликати ряд наслідків. «Перш за все наукове знання трактується в цьому випадку як система переконань, підтримана членами якогось колективу і що характеризує світ природи в природних науках або соціальний світ у соціальних науках. Ці переконання нічим не відрізняються від ідеології. Вони набувають ідеологічного, пізнавального і інструментального значення, як і ідеологічні переконання. Наукові групи об'єднують не тільки прихильність канонам наукових методологічних процедур, але і прихильність щодо системи переконань, що засвоюються членами колективу і що реалізуються в їх діяльності» [5, с. 85]. Підсумовуючи, потрібно наголосити, що досягнення консенсусу та трактування істини, є досить важливим моментом, в науковому колективі, а також знанні в цілому. Оскільки, саме ці аспекти дослідження характеризують світ в різноманітних науках та наукових середовищах.

Не варто залишати поза увагою й те, що філософські концепції науки, що звертаються до аналізу ідеалів і норм наукової діяльності, були набагато складнішими, ніж ті, які залишали поза своїм полем уваги ідеали і норми науки. У працях В. Стьопіна в структуру наукової діяльності були включені такі компоненти, як ідеали і норми діяльності, онтологічні схеми, які були використані в ході наукового пошуку і побудови наукової теорії [6]. У подальших дослідженнях В. Стьопіна аналізується зв'язок ідеалів і норм наукової діяльності з універсальними культури, які, за його словами, виконують трояку функцію: «По-перше, вони забезпечують своєрідну квантифікацію і сортування багатоманітного, історично мінливого соціального досвіду. По-друге, універсалії культури виступають базисною структурою людської свідомості, їх сенси визначають категоріальний склад свідомості в кожну конкретну історичну епоху. По-третє, взаємозв'язок універсалій утворює узагальнену картину людського світу, те, що прийнято називати світоглядом певної епохи» [6, с. 86]. Отже, наука – це пізнавальна діяльність, яка регулюється певними ідеалами, цінностями та нормами, а дослідження «етнометодології» доповнює систему таких регуляторів.

Таким чином, поворот, який відбувся в соціальній історії науки, стосувався аналізу малих груп. Він призвів до зміни об'єктів дослідження, які до сих пір не були актуальними. Цими об'єктами почали виступати норми та ідеали науки. Інакше кажучи, об'єктом дослідження стають людиновимірні системи, в основі яких лежить дія або діяльність окремих індивідів, груп тощо. Важливим стає взаємозв'язок діяльності людини та її ціннісних орієнтацій, цілей. Зазвичай базою цих досліджень все ж таки залишається історичний аспект науки, тому одним із засобів вирішення поставлених завдань є звернення до історико-наукових матеріалів.

Не менш важливим є те, що історія науки дає в користування досліднику велику кількість матеріалу і не вчить, як йому потрібно обирати тему чи вирішувати дослідницькі завдання. Це є самостійний вибір кожного вченого і лише його свідомий підхід дозволяє вирішувати такі завдання. Отже, дослідження головних та другорядних питань соціальної науки, не можливе без історії науки. В цьому зв'язку задача вивчення історії науки вельми актуальна: «Спеціаліст повинен мати уявлення про шлях, що пройшла його наука від зародження перших її понять і методів до сучасного стану, тобто навчитися бачити її не в статичній, а в динаміці становлення» [5, с. 142]. Тому історія науки повинна стати складовою частиною повноцінної спеціальної освіти.

Звертаючись до наукового спадку В. І. Вернадського, знаходимо аналіз ролі науки в конкретній дослідницькій практиці. Знання історії науки допомагає будь-якому науковому працівнику, на думку В. І. Вернадського, правильно оцінити свої індивідуальні досягнення, дає йому об'єктивний критерій для оцінки когось нового, що їм досягнуто, ступінь його важливості, наукової цінності, користі в практичному змісті й ступінь новизни. Тому лише шляхом постановки будь-якого наукового дослідження в історичні межі, можливо отримати невідоме раніше.

Не можна не зазначити те, що важливим аспектом етнометодології науки є наявність альтернативних точок зору. Оскільки різнобічне сприйняття науки та технологій

дає можливість розробки нових дослідницьких програм тощо. Етнографічний метод (дослідження) у соціальній історії науки мав певні відмінності. Так, наприклад, деякі дослідники такі, як Т. Колінз, Т. Пінч вийшли за межі лабораторних досліджень і в результаті прийшли до методу інтерпретації, вважаючи головною проблемою етнографії досягнення розуміння між різними дисциплінарними культурами у соціальних науках та дослідницькою галуззю.

Наступні дослідники Б. Латур та С. Вулгар цікавилися риторичними аспектами процесу переконання, що зосереджувались на процесах запису. Таким чином, виникає ще одна проблема аборигенізації, тобто прийняття дослідником різних думок та висунення на перше місце важливості людини, яка не має відношення до дослідження. Поряд з цим відрізнялось розуміння уявлення про «конструювання». Прийшли нові терміни на заміну попередніх так, наприклад, «співконструювання», а дослідницькі методи почали спиратися на документальні джерела та інтерв'ю.

Важливим аспектом для «етнометодології» постало питання, як в соціотехнічних мережах не-людським сутностям делегуються можливості дії. Тут ми можемо прослідкувати вплив технології на діяльність людини, що залежить від місця дослідницького поля. Слід наголосити, що будь-яке загальноприйняте знання, є сукупністю та результатом соціальних факторів. Але тут є слабкі сторони оскільки не завжди уміння створювати доведення, а також маючи дозвіл використовувати ресурси, використання правильних методів не може гарантувати стовідсотковий результат. Тому що завжди є альтернативні доведення, аргументації тощо.

Значний вплив на етнографів науки відіграли такі методологічні принципи, як «сильна програма» Д. Блура. Прийняття «сильної програми» спричинило утвердження методологічних принципів, таких як: безпристрасність та симетрія. Ці зміни були викликані тим, що дані принципи призвели до конкретних пояснень емпіричного матеріалу, за допомогою соціальних та технічних аспектів. Слід зазначити, що дані принципи допомагають уникнути методологічних помилок. Важливий момент полягає в тому, що формування знання не заважає йому відображати світ. Наступним принципом є методологічно-культурний релятивізм, який відстоє позицію, що дослідження повинно відштовхуватися від поглядів інформаторів.

Отже, основними практичними положення «етнометодології» потрібно вважати наступні: 1) дослідник під час розгляду та вивчення предмету дослідження повинен раціонально підходити до ситуації, використовуючи не лише свої власні знання, а спираючись на знання соціальних груп, спільнот, тобто того знання яке насправді практично використовується та базується на здоровому глузді; 2) дослідник під час дослідження конкретної ситуації повинен виявити ті властивості, які можна описати, зафіксувати та вивчити; 3) дослідник повинен застосовувати ті методи при вивченні конкретних ситуацій, за допомогою яких вона буде прозорою, поступовою, спланованою, раціональною тощо; 4) дослідник повинен враховувати, що приписи, вирази, знання, які властиві даній ситуації або її описують, завжди матимуть структуру та можуть бути раціональними.

Список використаних джерел

1. Вернадский В. И. Труды по всеобщей истории науки / В. И. Вернадский; [Общ. ред. и вступ. ст. С. Р. Микулинский]. – М.: Наука, 1988. – 334 с.
2. Гарольд Гарфинкель «Исследования по этнометодологии» / Гарфинкель Гарольд. – СПб.: Питер, ООО «Питер Пресс», 2007. – 335 с.
3. Гуссерль Э. Логические исследования. Картезианские размышления. Кризис европейских наук и трансцендентальная феноменология. Кризис европейского человечества и философии. Философия как строгая наука / Э. Гуссерль. – Мн., М., 2000. – 752 с.
4. Огурцов А. П. Наука: власть и коммуникация / А. П. Огурцов // «Вопросы философии». – 1990. – №11. – С.3–23.
5. Огурцов А. П. Социальная история науки: стратегии, направления, проблемы / А. П. Огурцов // Принципы историографии естествознания: XX век. – СПб.: Университетская книга, 2001. – 358 с.
6. Степин В. С. Теоретическое знание / В. С. Степин. – М.: Прогресс-Традиция, 2000. – 744 с.
7. Уитли Р. Когнитивная и социальная институционализация научных специальностей и областей исследования / Р. Уитли // Научная деятельность: структура и институты. – М., 1980. – С.218–257.
8. Фуко М. Археология знания / Пер. з фр. В. Шовкун. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2003. – 326 с.
9. Фуко М. Воля к истине: по ту сторону знания, власти и сексуальности. Работы разных лет / М. Фуко; [Пер. с франц.]. – М.: «Касталь», 1996. – 448 с.
10. Latour B., Woolgar S. Laboratory Life. The constructions of scientific facts / B. Latour, S. Woolgar. – Princeton, New Jersey, 1979. – 295 p.
11. Law J., French D. Normative and interpretative sociologies of science / J. Law, D. French // Sociological Review. – 1974. – Vol.22. – P.581–595.
12. Whitley R. Sociology of scientific developments / R. Whitley // Perspectives in the sociology of science. – Shiwester, 1977. – P.21–50.

References

1. Vernadskij V. I. Trudy po vseobshhej istorii nauki / V. I. Vernadskij; [Obshh. red. i vstup. st. S. R. Mikulinskij]. – M.: Nauka, 1988. – 334 s.
2. Garol'd Garfinkel' «Issledovanija po jetnometodologii» / Garfinkel' Garol'd. – SPb.: Piter, ООО «Piter Press», 2007. – 335 s.
3. Gusserl' Je. Logicheskie issledovanija. Kartezijskie razmyshlenija. Krizis evropejskih nauk i transcendentn'aja fenomenologija. Krizis evropejskogo chelovechestva i filosofii. Filosofija kak strogaja nauka / Je. Gusserl'. – Mn., M., 2000. – 752 s.
4. Ogurcov A. P. Nauka: vlast' i kommunikacija / A. P. Ogurcov // «Voprosy filosofii». – 1990. – №11. – S.3–23.
5. Ogurcov A. P. Social'naja istorija nauki: strategii, napravlenija, problemy / A. P. Ogurcov // Principy istoriografii estestvoznaniya: XX vek. – SPb.: Universitetskaja kniga, 2001. – 358 s.
6. Stepin V. S. Teoreticheskoe znanie / V. S. Stepin. – M.: Progress–Tradiciya, 2000. – 744 s.
7. Uitli R. Kognitivnaja i social'naja institucijalizacija nauchnyh special'nostej i oblastej issledovanija / R. Uitli // Nauchnaja dejatel'nost': struktura i instituty. – M., 1980. – S.218–257.
8. Fuko M. Arheologija znanija / Per. z fr. V. Shovkun. – K.: Vyd-vo Solomii' Pavlychko «Osnovy», 2003. – 326 s.
9. Fuko M. Volja k istine: po tu storonu znanija, vlasti i seksual'nosti. Raboty raznyh let / M. Fuko; [Per. s franc.]. – M.: «Kastal'», 1996. – 448 s.
10. Latour B., Woolgar S. Laboratory Life. The constructions of scientific facts / B. Latour, S. Woolgar. – Princeton, New Jersey, 1979. – 295 p.
11. Law J., French D. Normative and interpretative sociologies of science / J. Law, D. French // Sociological Review. – 1974. – Vol.22. – P.581–595.
12. Whitley R. Sociology of scientific developments / R. Whitley // Perspectives in the sociology of science. – Shiwester, 1977. – P.21–50.

Potishchuk O. O., PhD, associate professor, National Technical University of Ukraine «Kyiv Polytechnic Institute named after Igor Sikorsky» (Ukraine, Kyiv), potya@ukr.net

Ethnomethodology as a direction of social science history

In the article deals with the concept of «ethnomethodology» as a direction of the social history of science. The urgency of the direction of «ethnomethodology»

is due to changes in the social reconstruction of science. There are analyzed the ideas, principles and provisions of «ethnomethodology», in which it is described that the problem circle of social science, at the end of the XXth century, received a new interpretation in the process of transformation. The object of the research to be practical actions, activities, communication, a description of the valuable orientations of the activities which was carried out by individuals in society. The task of this direction is to construct sociocultural research to resist the researcher and the object under research. The observer, in turn, forms one entity with the object and is included in the context of description, everyday communication and language. These researches relate to individual situations, communicative practices, rational analysis situational.

Keywords: history of science, social history of science, ethnography of science, anthropology, social anthropology, ethnomethodology.

* * *

УДК –1:159.954(09)

Sanotska N. Ya.,

Ph.D., profesor nadzwyczajny, profesor filozofii
Uniwersytetu Narodowego «Politechnika Lwowska»
(Ukraina, Lwów), sannata@ukr.net

ЧЛОВЕК В СЕТИ: АНАЛИЗА СПОЛІЧНО–ФІЛОЗОФІЧНА

Stwierdzono, że problem ludzkiej egzystencji w środowisku sieciowym informacje znajdują się w poznawczym, szacunkowych, komunikacji i formie indywidualizowanej. Osoba mająca dostęp do ogromnej ilości informacji, ale nie jest w stanie przetworzyć nawet te, których potrzebuje bezpośrednio. Potencjalnie jest ona otwarta do komunikowania się ze światem za pośrednictwem technologii informacyjnych, ale jednocześnie wydaje się być otwarty do interakcji społecznych i komunikacji. Wolność informacja pojawia się podstawą praw człowieka, ale zapewnia również potężną manipulację zachowań. Stwierdzono, że wiele informacji, które dana osoba otrzymuje z różnych źródeł wymaga jednolitości i standaryzowanosti świadomości, że informacja indywidualna przestrzeń jest wypełniona obu szablonów i wszechstronny.

Słowa kluczowe: sieć, informacja, poczta ludzka.

(стаття друкується мовою оригіналу)

U schyłku XX wieku ludzkość wkroczyła w nowy etap rozwoju, a mianowicie, w epokę społeczeństwa informacyjnego wraz ze wszelkimi jego osiągnięciami, sprzecznościami oraz konfliktami. Zmianom podlega nie tylko sam proces produkcji lecz także sposób życia, światopoglądy i systemy wartości.

Radykalnie przeobrażają się narzędzia, sposoby, technologie przekazu i ochrony informacji, powiększają się również jej obszary, stając się coraz szerzej dostępne dla ludzi.

Zachodzące zmiany obejmują wszelkie sfery funkcjonowania społeczeństwa, tworząc przy tym zasadniczo nową społeczno–kulturową rzeczywistość. Nowoczesne technologie komunikacyjne nadają odmienne cechy relacjom społecznym oraz przekształcają ich poziom, a charakter sieciowy staje się jedną z najbardziej istotnych identyfikatorów społeczeństwa informacyjnego.

Marshall McLuhan, słynny badacz zasobów informacyjnych oraz komunikacji, uważał, że współczesne społeczeństwo składa się z sumy aktów komunikacji, które w nim zachodzą [7]. Globalna sieć jest aktywnie wykorzystywana we wszystkich sferach życia człowieka, rozwija się dynamicznie oraz tworzy we współczesnym społeczeństwie informacyjną strukturę, będącą alternatywą tradycyjnej.

Według Johna Naisbitta istnieją trzy podstawowe przyczyny, pozwalające wyjaśnić dlaczego sieci są ważną formą społeczną: 1. zanik struktur tradycyjnych, 2. przeładowanie szumem informacyjnym, 3. zanik hierarchii. Siła takich sieci tradycyjnych, jak rodzina,

kościół i sąsiedztwo, we współczesnym amerykańskim społeczeństwie ulega rozproszeniu. Powstałe luki uzupełniają nowe sieci zaspakajające potrzebę przynależności człowieka do jakiejś wspólnoty [8].

Transformacje społeczne są spowodowane przede wszystkim zmianami form komunikacji, w których współczesna, dokonywana na dystans komunikacja, zmieniała parametry tradycyjnej lokalizacji życia społecznego, niszcząc bezpośrednio, rodzinne i przyjacielskie relacje. Dlatego, w próbach refleksji nad współczesnym społeczeństwem nabiera znaczenia koncepcja społeczeństwa sieciowego.

W ciągu wieków można zauważyć ewolucję znaczenia słowa «sieć». Pierwotnie wyraz ten należał do zakresu pojęć z kategorii rybołówstwa; plecionka z nici lub sznurka służąca do połowu ryb, była i nadal jest głównym instrumentem pracy rybaka. Korzystając z sieci, można nakarmić ciało. W Nowym Testamencie sieć to słowo oznaczające wzór życia, za pomocą którego uczniowie Jezusa karmiła ducha: łowią ludzi, aby nawrócić ich na drogę wiodącą do życia wiecznego. Współcześnie wyraz «sieć» kojarzy się nam przede wszystkim z Internetem – sprawcą prawdziwej rewolucji informacji i komunikacji. Tak rozumiana sieć powstaje poprzez nagromadzenie określonych obiektów, które współdziałają pomiędzy sobą na podstawie połączeń liniowych, bazujących na zasadzie zdecentralizowanego systemu łączności. Zasadne wydaje się zatem pytanie: jaka jest obecnie rola takiej sieci i czym karmi się dzięki niej człowiek?

W nowoczesnej przestrzeni komunikacji głównym podmiotem działającym jest sama informacja, która wywołuje nieskończony ciąg interpretacji ze strony odbiorców przekazów medialnych. Owa informacyjna potęga kształtuje świadomość współczesnego człowieka produkując masowo mity, symbole i stereotypy. Wytwory środków masowego przekazu oraz zasoby internetowe, podawane za pomocą komunikatów, filmów i reklam mistyfikują powszechną świadomość, przekształcając świat realny w świat złudzeń i iluzji – hiper rzeczywistości, podstawą której jest «symulacja» [1]. Człowiek w takim świecie jest zdolny jedynie do powierzchniowej percepcji komunikatów; nie dokonując głębszej analizy nie jest w stanie z nich korzystać w sposób praktyczny, odbiera tylko wrażenia.

Dla przeciętnej osoby wirtualne środowisko sieci internetowych przybiera bardzo atrakcyjną postać ponieważ daje złudzenie realizacji trudnych, wręcz niemożliwych do spełnienia zamiarów i oczekiwań.

W kontekście potencjału Internetu jako interaktywnego i globalnego narzędzia komunikacji ogromnego znaczenia nabrała wolność. W granicach Internetu człowiek zwalnia się od wszystkich form wewnętrznego i zewnętrznego przymusu, ról społecznych i reguł postępowania. Dzięki wirtualnej sieci ludzie mają możliwość porozumiewania się poza granicami własnej cielesności, unikając przy tym identyfikacji klasowej, narodowej, a nawet płciowej.

Typ komunikacji internetowej, anonimowej, usuwa zarówno obiektywne (np. przestrzenne) jak i subiektywne (np. emocjonalne) przeszkody w komunikacji. Wypowiedź anonimowa minimalizuje zagrożenia, które pojawiają się w wypowiedzi jawnej, przez co realizują najszybsze pragnienia człowieka. Rozmówca psychicznie uwalnia się od obowiązku autoprezentacji, konstruując taki obraz, który sobie z własnej woli zaprojektował. Pojawia się wówczas istotne pytanie: co jest przyczyną tworzenia «wirtualnych postaci»